

HRVATSKA UDRUGA ZA MEĐUNARODNE STUDIJE

Zagreb Forum VI – „Budućnost Europe u kontekstu globalnih promjena“

Zagreb, rujan – prosinac 2021.

Ovaj je dokument izrađen uz financijsku podršku Ministarstva vanjskih i europskih poslova. Sadržaj ovog dokumenta je u isključivoj odgovornosti Hrvatske udruge za međunarodne odnose i ni pod kojim se uvjetima ne može smatrati kao odraz stajališta Ministarstva.

U kontekstu turbulentnih međunarodnih odnosa, Europska je unija suočena s brojnim izazovima koji ubrzano mijenjaju kvalitetu i način života njenih građana/ki. Pandemija COVID-19, izazovi migracija, terorizam, posljedice klimatskih promjena, geopolitika BREXIT-a kao i odnos europske jezgre i njene periferije, uz gospodarsku krizu koja je otvorila pitanja demografskih trendova, socijalne pravednosti, jednakosti i međugeneracijske solidarnosti, snažno utječu na stabilnost Europske unije te mijenjaju perspektivu njenih liberalnih vrijednosti.

Pokušavajući dati odgovore na neka od najvažnijih pitanja sadašnje i buduće Europske unije, Hrvatska udruga za međunarodne studije – HUMS je u okviru već tradicionalne konferencije - **Zagreb Forum VI** organizirala raspravu o budućnosti Europe u kontekstu globalnih promjena. Konferencija pod financijskim pokroviteljstvom MVEP-a ima izravnu poveznicu na **Konferenciju o budućnosti Europe**, koju je pokrenula Europska komisija u okviru resora Demokracija i demografija kojeg vodi potpredsjednica EK-a Dubravka Šuica. Konferencija HUMS-a odvijala se kroz tri panela u razdoblju od rujna do prosinca 2021. godine, a sve s ciljem da se otvori rasprava o zajedničkoj budućnosti Europske unije.

Udruga HUMS djeluje kao neovisni *think tank* koji interdisciplinarno pristupa kompleksnim društvenim izazovima, a koji determinirajući utječu na suvremene društveno-političke i

međunarodne odnose kao i na oblikovanje geopolitičkih i geoekonomskih trendova. HUMS je glas neovisne hrvatske znanstvene i stručne javnosti. Ostvarenjem ovog projekta koji je prvenstveno usmjeren na mlade, potiče ih se na promišljane društvene stvarnosti svojih država, ali i Europske unije kao zajednice naroda utemeljene na zajedničkim vrijednostima i visoko postavljenim političkim idealima.

Potaknuti uspostavljanjem višejezične platforme **Konferencije o budućnosti Europe**, a uz financijsku potporu Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH, Hrvatska udruga za međunarodne odnose – HUMS (u daljnjem tekstu HUMS) je u okviru već tradicionalne konferencije - **Zagreb Forum VI** održala konferenciju „**Budućnost Europe u kontekstu globalnih promjena**“ koja se odvijala kroz tri tematska panela kojima smo inicirali dijalog, otvorenu i transparentnu raspravu o izazovima s kojima se suočava EU, osobito u vrijeme pandemije. Naime, **Konferencija o budućnosti Europe** predstavlja jedinstvenu priliku da europski građani rasprave izazove i prioritete Europske unije. Stoga je cilj **konferencije - Zagreb Forum VI – „Budućnost Europe u kontekstu globalnih promjena“** uključiti građane u promišljanja o budućnosti Europe kako bi imali utjecaj na kreiranje javnih politika Europske unije. HUMS je osobitu pozornost posvetio mladima budući da su brojni studenti i učenici kao sudionici tematskih panela bili uključeni u vrlo intenzivnu raspravu u kojoj su imali priliku izraziti svoja razmišljanja i stavove o budućnosti Europske unije. Njihova promišljanja, kao i promišljanja panelista kroz zaključke tematskih panela proslijedit će se Europskoj komisiji te će na taj način postati dio višejezične platforme **Konferencije o budućnosti Europe**.

U razdoblju od 29. rujna do 9. prosinca 2021. godine u okviru konferencije **Zagreb Forum VI – „Budućnost Europe u kontekstu globalnih promjena“**, HUMS je održao tri tematska panela:

Tematski panel 1: ULOGA EU U SVIJETU održan je 29. rujna 2021., a otvoren je uvodnim govorom potpredsjednice EK, gđa. Dubravke Šuice koja je naglasila značaj logističke potpore Europske unije državama članicama tijekom pandemije COVID-19. Naime, pokazalo se da se nijedna država članica ne može sama uspješno nositi s krizom, a snaga koju je Europska unija pokazala u procesu nabave i distribucije cjepiva imala je neupitan utjecaj na zdravstvenu, kao i gospodarsku situaciju što se konkretizira u planu oporavka koji je usmjeren na digitalizaciju i zelenu tranziciju Europske unije.

Panelisti **Tematskog panela 1.** bili su – veleposlanik Božo Kovačević, komunikologinja, doc. dr.sc. Jelena Jurišić, , dr.sc. Jadranka Dujić Frlan, potpredsjednica HUMS-a i v.d. pročelnica za

kulturu Zagrebačke županije, te Nevena Stanković, doktorantica Fakulteta bezbednosti, Univerziteta u Beogradu. Panelom je moderirala doc.dr.sc. Jadranka Polović, predsjednica HUMS-a. Tijekom rasprave tematizirani su aspekti geopolitičkog položaja EU i njenog utjecaja u suvremenim međunarodnim odnosima. Rasprava je obuhvatila nekoliko ključnih tema – turbulentne odnose unutar Europske unije između zemalja EU jezgre i tzv. nove Europe, kao i važne geopolitičke relacije Europske unije sa SAD-om, NATO-om, Kinom i Rusijom, ali i regionalnim silama poput Turske. Je li u mandatu Bidenove administracije moguća obnova transatlantskog savezništva, što donosi Macronov koncept europske strateške autonomije? Zaključci rasprave pokazali su da postoje različiti stavovi koji unutar koncepta zajedničke sigurnosne politike EU-a (oko kojeg se svi slažu) suprotstavljaju veće ovlasti Europske komisije s ciljem produbljivanja integracije ili federalizacije EU s nepromijenjenim nacionalnim ovlastima država članica.

Zaključci:

- Ambicija Europske komisije da djeluje kao geopolitička komisija povezana je s mogućnošću ostvarivanja strateške autonomije EU. Ustavno-pravni okvir EU, sadržan u Lisabonskom ugovoru zapravo onemogućava učinkovitu provedbu jedinstvene europske obrambene politike budući da ona ovisi o spremnosti država članica da preuzmu tu obvezu. Središnja tijela EU nemaju izravne izvršne ovlasti u provedbi obrambene politike, a to umanjuje mogućnosti pozicioniranje EU kao subjekta međunarodnih odnosa, te kao relevantne svjetske vojne sile. Stoga je vidljivo da bez jasne nadležnosti središnjih europskih institucija da izravno djeluju na cijelom području EU-a, bez jedinstvene vanjske politike kao i bez jasno definirane europske sigurnosne politike, EU ne može postati globalno relevantan igrač koji bi se ravnopravno nadmetao (i na ravnopravnoj osnovi surađivao) sa SAD-om, Kinom, pa čak i s Rusijom. U tom kontekstu neophodne su promjene Lisabonskog ugovora;
- U vanjskopolitičkim odnosima Europska unija treba voditi proaktivnu i miroljubivu vanjsku politiku. Odnose sa Rusijom potrebno je graditi na bilateralnom dijalogu, uzajamnom poštivanju, ali i zaštiti vlastitih interesa. Do 2014. godine EU i Rusija su razvijali partnerstvo u sektorima sigurnosti, trgovine, energetike, istraživanja, obrazovanja i kulture, Rješavanje sukoba na Bliskom Istoku, uključujući i borbu protiv terorizma, te obnova sporazuma o neširenju nuklearnog oružja u Europi bili su u fokusu zajedničkog interesa. Stoga bi, unatoč snažnim trenutnim napetostima, bilo značajno obnoviti dijalog i sva otvorena pitanja riješiti diplomacijom;

- Na transatlantskoj razini stvaranje trilateralnog obrambenog pakta između Australije, Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država – AUKUS ponovno ilustrira nedostatak koordinacije Sjedinjenih Država sa svojim EU partnerima, sada u Indo-Pacifičkoj regiji. Stvaranje AUKUS-a ima snažne implikacije na francusko-američke kao i francusko - britanske odnose što posljedično ugrožava jedinstvo saveznika unutar NATO-a. Odsustvo konzultacija s europskim partnerima, te aktivno natjecanje SAD-a i UK u područjima gdje Francuska, ali i druge članice EU-a imaju ključne gospodarske i industrijske interese, ne doprinosi *imageu* NATO-a kao stupa europske sigurnosti i stabilnosti. Stoga je važno da EU implementira vlastitu *Indo-pacifičku strategiju*, te produbi gospodarske i diplomatske veze sa zemljama regije. U suprotnom europski strateški interesi mogu postati kolateralna žrtva u globalnom natjecanju između Sjedinjenih Država i Kine;

Tematski panel 2. - EUROPSKA DEMOKRACIJA održan je 17. listopada 2021. godine, a panelisti su bili veleposlanik Božo Kovačević, doc.dr.sc. Mladen Nakić, savjetnik ministra vanjskih poslova RH i član HUMS-a, izv. prof. Petar Popović, Fakultet političkih znanosti, Sveučilišta u Zagrebu i Sonja Trgovčić, mag.jur., članica HUMS-a i Atlantskog vijeća. Skupom je moderirala doc.dr.sc. Jadranka Polović, predsjednica HUMS.-a.

Suvremena demokratska društva, uključujući i Europsku uniju, koja su zasigurno najinkluzivnije političke zajednice, suočavaju se s činjenicom da se sve veći broj njihovih građana osjeća isključenim iz političkog odlučivanja i sudjelovanja u ekonomskom i društvenom napretku. To je jedan od najozbiljnijih izazova koji treba biti dio sveobuhvatne društvene rasprave kako bi se osigurala budućnost modernih demokracija i ostvarivanje projekta daljnje izgradnje i jačanja EU.

Što su uzroci demokratskog deficita unutar Europske unije i kako ih otkloniti? Je li moguće unaprijediti europsku demokraciju bez revizije Lisabonskih ugovora? Kako postići da središnja tijela EU budu odgovorna izravno građanima, a ne vladama zemalja članica? – bila su neka od pitanja o kojima se raspravljalo tijekom panela. Naime, pandemija COVID-19 koju je 11. ožujka 2020. godine proglasila Svjetska zdravstvena organizacija suočila nas je s globalnim izazovom bez presedana koji pored zdravstvene i ekonomske krize proizvodi snažne političke, društvene i sigurnosne turbulencije unutar nacionalnih država, Europske unije, ali i globalno. COVID-19 zajedno s migracijama, terorizmom, ekonomskom i energetsom krizom rezultira

snažnim društvenim napetostima koje postaju prijatnija europskoj demokraciji, zasigurno najvećoj vrednosti Europske unije.

Uz veći broj studenata sa hrvatskih sveučilišta, raspravi su se pridružili i članovi Regionalne mreže mladih, kao i učenici Gimnazije Velika Gorica koja djeluje kao Škola ambasador Europskog parlamenta.

Zaključci:

- EU je zajednica demokratskih država, ljudska prava i podjela vlasti su vrijednosti koje zemlje članice kao i kandidatkinje za članstvo moraju poštivati. Ipak, EU „pati“ od demokratskog deficita. To je paradoks koji je posljedica odredbi Lisabonskog ugovora koji moć koncentrira u Europskom vijeću i Vijeću ministara. Unatoč nastojanjima da se ojača uloga Europskog parlamenta i da Europska komisija bude njemu odgovorna, u kriznim situacijama i pri donošenju strateških odluka (poput odluka o daljnjem proširenju) presudna je riječ Europskoga vijeća. Lideri zemalja članica imaju veću moć od narodnih predstavnika izabranih na općim europskim izborima. Bez revizije Lisabonskog ugovora neće biti moguće otkloniti demokratski deficit u EU. U kontekstu navedene problematike **Konferencija o budućnosti Europe** može pridonijeti širenju svijesti o europskom identitetu građana;
- Krizu COVID-19 prati zamjetna eskalacija prosvjeda diljem svijeta. Izbijanje demonstracija u zemljama članicama EU ukazuje na duboko razočaranje građana koje se ogleda u gubitku povjerenja u društveni ugovor koji oblikuje odnose između nacionalnih vlada i građana/ki, ali i odnose između EU-a i građana/ki. Već je financijska kriza, 2008. godine istaknula nedostatke društvenog ugovora, a politički i gospodarski prosvjedi koji su uslijedili zahtijevali su da vlade riješe sve veći jaz između bogatih i siromašnih. Činjenica je da su autoritarni i demokratski čelnici u cijelom svijetu jednako odgovorili na financijsku krizu - više neoliberalnih politika, poput fiskalne štednje i privatizacije usluga u javnom sektoru. Takvi su izbori za kojima je posegnula i EU napustivši velikim dijelom koncept *države blagostanja* zakomplicirali situaciju. Iako su mnogi prosvjedi usredotočeni na pandemijske mjere, njihova prava priroda ogleda se u prosvjedima protiv nesposobnosti vlada da služe većini građana. Ta nesposobnost postaje vidljiva kroz rastuću moć ekonomskog monopola, sve veći politički utjecaj korporacija i banaka, stalni rast ekonomske nejednakosti koju podržavaju politike vlada, ali i EU-a;

- Ideja prema kojoj EU može opstati samo ako postane imperij na štetu država nacija ("Svijet sutrašnjice je svijet imperija, to više neće biti svijet država-nacija; novi svjetski poredak temeljit će se na imperijima: Kina, Indija, Rusija, Sjedinjene Američke Države“...), Guy Verhofstadt, premijer Belgije) u sebi nosi potencijal totalitarne kontrole nad građanima i narodima. Dodatno, niti jedan imperij u povijesti nije imao na raspolaganju tako visoku tehnologiju, algoritme i umjetnu inteligenciju koji mogu postati sredstvo kontrole i manipulacije ljudima. Stoga, *biopolitika* kao sredstvo organizirane moći i totalitarnog nadzora političkih i korporativnih elita sve se češće koristi u upravljanju svim aspektima društvenog života, zbog čega izazov političkog upravljanja postaje jedan od najvećih s kojim se suočavamo;

Tematski panel 3: DEMOGRAFSKI IZAZOVI EU - S razvojem novih tehnologija i digitalizacijom društva, a u okolnostima pandemije te snažnih geopolitičkih napetosti, demografska i migracijska problematika postaju predmet znanstveno – istraživačkog interesa, prvenstveno zbog sigurnosnih izazova koje donose. Scenariji i projekcije rasta ili smanjivanja broja globalne populacije, s tim povezan utjecaj na društvo, buduće geopolitičke relacije, te međunarodnu sigurnost, svakako doprinose činjenici da se vlade širom svijeta, time i Europska unija pripremaju za izazove upravljanja u okolnostima demografskih rizika koji imaju izravan utjecaj na društveno-ekonomske i političke sustave već sada vrlo ranjive. U raspravi su sudjelovali doc.dr.sc. Jadranka Polović, predsjednica HUMS-a, Nevena Stanković, doktorantica, Fakultet bezbednosti, Univerzitet u Beogradu, veleposlanik Božo Kovačević, Matija Štahan, novinar i publicist i izv.prof.dr.sc. Boško Picula, Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu. Skupom je moderirala dr.sc. Jadranka Dujić Frlan, potpredsjednica HUMS-a.

Zaključci:

- Demografija je za EU problem i prilika. S jedne strane su sigurnosni i identitetski izazovi, s druge strane je potreba EU za uvozom radne snage ako želi ostati ekonomski relevantan globalni igrač. Jasno je da EU bez imigranata ne može osigurati biološku i ekonomsku reprodukciju. Stoga je potrebno osmisliti imigracijsku politiku koja će omogućiti da u EU organizirano stižu migranti spremni prihvatiti europske vrijednosti. Otvaranjem legalnih kanala za useljavanje smanjit će se pritisak na ilegalne migracije.

- Sigurnosna pitanja koja uključuju problematiku migracija kao i dohvata radne snage potrebne gospodarskom razvoju, pitanja održivosti temeljnih sustava na kojima počiva svako društvo, nacionalne države, ali i EU (mirovinskih, obrazovnih, zdravstvenih, znanstvenih, pravnih...), a u kontekstu sveobuhvatne digitalizacije jesu prvorazredni izazovi s kojima se suočava Europska unija.
- Fenomen rasta broja globalnog stanovništva (ili mogućeg pada) ne predstavlja tek akademski interes - ovi su podatci ključni za analitičke procjene i razmišljanja o budućnosti ljudskog društva, ali i međunarodnih odnosa, osobito potencijalnih geopolitičkih napetosti, ratova i sukoba. Trenutne procjene izgrađuju se na pretpostavci kontinuiranog rasta stanovništva i upućuju na nestašicu resursa kao i oskudicu u okolnostima klimatskih promjena i zagađenja okoliša, čimbenike pod utjecajem kojih se oblikuje priroda unutar-državnih tenzija i međunarodnih odnosa. Naime, vlade širom svijeta pripremaju se za izazov upravljanja povećanom populacijom, stoga često zanemaruju činjenicu da se broj stanovnika smanjuje, osobito izostavljaju značajan aspekt starenja stanovništva, proces koji ima izravan utjecaj na društveno-ekonomski i politički sustav.

Zaključci konferencije su publicirani na web stranici Udruge **HUMS** www.humshr.com kao i na platformi *Konferencije o budućnosti Europe* Europske komisije.

Doc.dr.sc. Jadranka Polović
Predsjednica HUMS

Pod financijskim pokroviteljstvom MVEP

REPUBLIKA HRVATSKA

Ministarstvo vanjskih i
europskih poslova

